

MIHKEL THEODOR SIMMO

TELEGRAFI STI PÄEVIK

1941

ERNA DESSANTGRUPIS EESTISSE

KODUMAA EEST

MIHKEL T. SIMMO

ERNA dessantgrupi
raadiotelegrafist juulis 1941

K O L M A P Ä E V 25. JUUNI -41.

Hommik on kaunilt selge taevaga ja soojalt kiirgava päikesega STAF-FANS'i saarel SÖKÖ's, meie koolituspaigas. Merelt puhub örn tuul maa poole. Peagi aga segab hommikust ilu ja rahu merelt lähenevate lennukite mürin. 21 lennukit lendavad suures kõrguses lõunast, Eesti ranniku poolt Helsingi suunas. Kas on need omad või venelaste? Osa poisse on kindlad selles, et need on saksa lennukid. Mulle aga meendub selgesti vene DB-pommitajate mürin ja nende päriolu kinnitab veel jahilennukite kuulipilduja podin, mida mina möödunud suvel nii palju kordi olin kuulnud kui need tegid harjutusi Pärnu lähedases õhuruumis. Ütlen, et need on venelased, mulle vaieldakse vastu. Möödub vaevalt mõned minutid kui hakkab kostma laskmist ja pommide lõhkemist Helsingi poolt. Tulistavad õhukaitse patareid. Selgesse taevasinasse jäävad hõljuma valged suitsupilvekesed, mis tähistavad õhutõrjekahuri mürskude lõhkemist. Neist moodustub ümber Helsingi ilus rõngas. On alanud ootamatu soome rahulike elanike pommitamine punaste kotkaste poolt. Esimesele pommitajatelainele järgneb 9-st lennukist koosnev üksus, siis 11 ja veel 9. Ka on näha pilvedesse sukelduvaid hävitajaid, kas on need soome või vene omad, seda ei tea. Rännaku ajal on kuulda Helsingi poolt tugevat tulistamist. Meil on juhus näha ühe pommilennuki allatulistamist - lähenevad merelt 9 pommitajat, antakse õhuhäire. Vaenulinnud võtavad suuna Helsingile. Algab tulistamine. Ronime oma maja katusele, et paremini kõike seda jälgida. Äkki üks ründavatest lennukitest kallutab nina ette ja langeb otse maa poole ja siis järsult pöördub ta maandumisasendisse ja kaob metsa taha.

Kapten A.KURGVEL räägib meile niisugust juttu, et võibolla ei saagi meie minna kodumaale täitma oma ülesandeid telegrafistidena, vaid löögimeestena kavatsetavas dessantüksuses. Eestlasi, vabatahtlikke, olevat kogunenud Helsingis ühte Munkkiniemi kasarmusse, kus nemad on pandud kõik soome mundrisse ja tehakse maastikus lahinguharjutusi. Seal olevat praegu umbes 40 meest. Neist koos meiega peaks siis saama üksus soome vormis, kuid ilma eriliste tunnusteta. Nagu kapt.K. teatab, seatakse meil lähemal ajal sisse ka sõjaväeline kord ja et meid pannakse soome jalaväe vormiriietusse. Juba täna, kell 3 peaks tulema auto, et viia meid Helsingisse sõdurivormi saama. Täna aga ebaõnnestus see sõit, sest ei saadud sobivat autot. Öhtul on kuulda tugevat mürinat merelt, lõunapoolt - arvatavasti patrulleerivad vahilaevad. Täna saime paarikaupa kätte kaasaantavad raadiojaamad (saatja ja vastuvõtja). Esialgselt olen Paul Toome'ga koos sama jaama peal. Täna öhtul uinun ootusega põues, et peagi aidata kaasa oma kodumaa puhastamisel vaenlasest.

N E L J A P Ä E V 26. JUUNI -41.

Tõuseme üles normaalsel ajal. Päevakavas pole midagi ette nähtud, nii et oleme väljas, saarerannas ja naudime päikest ilusal suveilmal. Äkki saab igaüks käsu ilmuda morse vastuvõtu katsele kella kümneks. "Milleks seda öieti vaja?" - on kuulda nurisemist, kuna meie raadiotelegrafisti töö Eestis luhta läheb - pole enam vaja, teistsugused ülesanded on tulemas. Teeme siis selle vastuvõtu katse, olgugi et tuli välja kaunis nigelalt. Meie telegrafeerimis-õpetaja HORSMAN andis ise morsetähti vigaselt, olevat olnud morsevõtme süü. Täna ootame kella 1300-ks mootorpaati, et meid viia Helsingisse sõduri vormiriideid tooma. Ootame paati, kuid see tuleb hilinenult kl. 14.30. Paat on kaunis suur ja meresõit linna paadininas istudes on mulle mugav. Sõidame ilusas linnaesises saarestikus umbes ühe tunni

kuni lõpuks astume Munkkiniemes sadamakaale. Marsime rivis ühte karsarmusse. Kapten K. on üllatatud meie rivis liikumisest - see läks küllaltki hästi. Kohtame siin eesolevaid eestlasi - Orgmets, Lukk ja teisi. Üks mees on pärit Pärnust, Kollist. Need mehed on kõik vabatahtlikena sõjaväkke astunud. Meid võtab vastu major A.KRISTJAN ja üks saksa ohvitser, oberleutnant REINHARDT. Meile pakutakse karsarmus lõunasööki - hernesuppi, võileibu ja hapupiima. Selle järele algab riiete väljaandmine. Saame kaunis head kaitsevärvi kalifeepüksid, tumehalli pluusi ja halli nokaga sõdurimütsi, siia juurde kuulub veel suurepärase mahukas seljakott ja tugevad nahast säärikud. Minu jalanumber 43 puudub, nii et antakse nr.44.

Tagasisõit Sökö'sse algab kell 18.30. Möödudes ühest pommivarjendist Munkkiniemes oli näha naisi ja lapsi istumas varjendi esisel murul. Suur on siiski hirm pommitamise eest ja olles varjendi läheduses on kindlam.

Tagasisõidul oli meil uues korralikus sõduririietuses ülev meeleolu. Laulsime kogu aja paadisõidul ja kitsaste saartevaheliste väinade kallastel on meid laulvaid sõdureid tervitamas lehvitudestega rannarahvas. Ka meie kapten K. laulab kaasa mõne temale tuttava laulu. Tagasijõudnud Staffans'i saarele teeb meie toitluse eest hoolitseja emand suured silmad ja imestab väga meie äkilist muutumist sõdurimundrisse.

Õhtul on maja esisel kogunemine. Seisame rivis ja kapten K. teeb lühikese sõnavõtu meie uute vormide ja sõjaväelise korra sisseseadmise puhul. Laulame meie ühise soovina "Saa vabaks Eesti meri, saa vabaks Eesti pind...", sellele järgneb hümn "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm."

R E E D E 27. JUUNI -41.

Täna oleme kõik mundris mehed. Kapten K. viib meid metsamaastikku ja teeb meiega jooksu ning lahingutegevuslikke rünnakuharjutusi, et meid pisut ettevalmistada eelseisvaks tegevuseks. Pealelõunal pole midagi erilist tegevusplaanis. Käime aias peenraid rohitsemas ja peale seda teeme jalutuskäigu Kasakallio vaatlustorni juurde. Tornis on nüüd õhuvaatluslotad. Tutvume nendega ja lepime kokku õhtuseks jalutuseks. Peale õhtusööki läheme "hüppesse" neljakesi-Talgre, Jögi, Lääts ja mina. Kohtume lotadega kokkulepitud kellaajal ja teeme õhtuse jalutuskäigu piki merelahe rannateed, kõrge Kasakallio jalamil. Lotad kutsuvad meid homme õhtuks oma poole kohvile.

L A U P Ä E V 28. JUUNI -41.

Hommikul poolpäeval teeme lahingutegevuse harjutusi R.KEVEND'i juhtimisel kaljuse maapinnaga metsas Sommarö tee läheduses. Ilm on ilus, sinise taeva ja palava päikesega. Kui tagasi jõuame saarele oleme higist läbimärjad. Supleme oma maja lähedases lahesopis, küll on mõnus. Vesi ka juba enam-vähem sellise soojusega, et meelitab ujuma. Pealelõunal pole meil õppusi - magame niisamuti, kulub ka ära. Laupäevaõhtune saun on suurepärase, saunalaval end tublisti kuumaks saanud hüppame jahedasse merevette ujuma.

Kella 9-sa paiku õhtul on loendus - aeg kulub ja kell on 22.30 kui pääseme välja. Hiilime mööda "upserite majast" viiekesi ja olemegi teel lotade kohviõhtule. Könnime umbes 3 km enne kui päral oleme. Lotad olid meid juba ootamas kohvi ja kookidega. Sütitame kaminas tule. Istume kohvilauas, laulame, tantsime. On väga lõbus ja tupid mõõduvad linnulennul. Pühapäeva varahommikul kell 4 oleme tagasi suvilas, oma majutuspaigas.

P Ü H A P Ä E V 29. JUUNI -41.

Täna hommikul, nagu kõikidel teistel pühapäevahommikutel, on hommikueine oodatud silmapilk - siis on laual hästi lõhnav ja maitsev oakohvi saiakestega. Täna on kõik söögiajad tavalisest parema ja maitsvama koostisega. Lõunasöögiks on lihapraad ja puuviljakompott. Need söögiajad olid nagu pidulikuma meeleoluga, sest lahkumine SÖKÖ STAFFANS'i saarelt on lähedal. Päeva jooksul tegeleme viimaste ettevalmistustega meie ülesandeks kui raadiotelegrafistid kodumaal. Kõik jaamad vaadatakse üle ja kontrollitakse meie tehnilisi teadmisi raadiotööks. Šifreerimis- ja dešifreerimise oskusi täiendatakse ja kontrollitakse. Iga mees valib endale salanime, mida ta peab kasutama oma sõnumite allakirjutamisel telegrammide saatmisel Eestist. Mina valin endale nimeks STAF. Heimar Rosenfeldt ja mina moodustame koos ühe raadiojaama, mind määratakse jaama vanemaks. Olen küll aastaid noorem kui Heimar, kuid minu teadmised raadiojaamast ja morsetöö kiirus ning kindlus on suuremad.

E S M A S P Ä E V 30. JUUNI -41.

Täna lahkume Staffans'i saarelt. Jätame jumalaga meile koduseks saanud perekond NORDBERG'i suvilaga. Sõidame saarelt Helsingisse Munkkiniemi linnaossa. Meiega on kaasas kapt. Kurgvel. Oleme nüüd sõdurid soome maaväe vormis. Sõit saarelt toimub mootorpaadiga. Meid matutatakse ühte koolimajja, neljakordne valge ehitus, mis näeb uus välja. Siia on kogunenud eestlastest vabatahtlikke väga erineva vanusega - Nils Kain on 16 ja Julius Kerman 56 - noorim ja vanim meie hulgas. Siin on moodustatud ERNA nimeline üksus kol. HENN ANTS KURG'i juhtimisel. Meie 15, kes olime Staffans'i saarel raadiotelegrafistide väljaõppel - Ilmar Gross, Toomas Hellat, Lembit Johanson, Ülo Jõgi, Roderich Kevend, Osvald Krivain, Ralf Krivain, Olev Leius, Karl Loorand, Ludvig Lääts, Heimar Rosenfeldt, Mihkel Simmo, Leo Talgre, Eduard Tobre, Paul Toome - ühtume nüüd ERNA dessantgrupiga. Vastuvõtul kirjutatakse iga mees sisse ERNA üksuse nimekirja oma nime, sõjaväelise aukraadi, sünniaja ja kodukoha andmetega. Registreeritud meeste nimestik, kuupäevaga 24. juuni 1941, sisaldab 67 nime. Näen esmakorselt ohvitseri ja allohvitseri ERNA grupi juhtkonnast - kol. Kurg, kapt. Möldre, ltn. Lossman, lipnik Grau, veltveebel Grauen, seersant Nirgi j.t. Ööbimispaigaks on kooli õppesaalid ning magamine pörandal. Söögisalis on toitluse eest hoolitsejateks hallivärvilises vormiriietuses nägusad soome lotad.

T E I S I P Ä E V 1. JUULI -41.

Öö on magatud uues paigas, Munkkiniemi koolimajas. Päeval teeme riivi- ning lahingulist õppetegevust lähedalolevas metsamaastikus. Teeme "hüppeid" ja rünnakuharjutusi. Tegutseme rühmana, kaasas ohvitserid kapt. Möldre, lipn. Grau ja allohvitserid Nirgi, Rosin, Saul.

K O L M A P Ä E V 2. JUULI -41.

Õppetegevus maastikus jätkub ka täna. Öösel on sadanud - maa, puud ja pöösad on märjad. Teeme rünnakuharjutusi hüpetega. Pealelõunal on sõduri vandetöötuse andmine. Oleme ülesrivistatud koolimaja öuel.

Vandetöotuse sõnad loeb ette kol. Henn Ants Kurg, tema kõrval seisab saksa oberleutnant Kurt Reinhardt. Kordame valvelseisakus saksa keelseid töotussõnu. Tõenäoliselt on igal töotustandjal mehel oma arusaamine ja usk töotuse töemeelsusesse ja tähendusse, kuna see on ka töotuse andmine ühe välisriigi (saksa riigi) sõjaväe ülemjuhatussele.

N E L J A P Ä E V 3. JUULI -41.

Täna on lahkumispäev Munkkinieme koolimajast. Pakin jälle oma asjad mahukasse, hea kvaliteediga, raudse kandraamiga soome armee seljakotti. Sinna mahuvad raadiojaam, mis koosneb väikeste möötudega ja kergest saatjast (tüüp "KYYNEL", võimsus c:a 4 Watti), vastuvõtja vähe suurem ja raskem ning patareid, 4,5 Voldiline küttega ja 90 V anoodpatarei. Patareid on suhteliselt rasked võrreldes saate ja vastuvõtuaparaatide kaaluga. Patareide kaal läheb kahekordsiks, sest kaasa tuleb võtta ka tagavara patareid. Seljakotti peab mahtuma osa riietuskraamist mis minule välja antud ja laskemoon relvade, püstol FN kal. 7,65. ja siis veel vahariidest veekindel väike kollane kott esmaabi jaoks, milles on sidemeid, desinfitseeriv pulber, valuvaigistavaid tablette, arstimeid kõhu jaoks j.m. Valmisformeeritud ERNA dessantgrupp nüüd koolimajast Munkkinieme sadamasilda, kus ootavad meid kaks VMV-vahilaeva (vartiomoottorivene) et viia meid PIRTTISAARELE, umbes 30-40 km Helsingist idapoole. See saar saab ERNA dessantoperatsiooni lähtepaigaks. Saabunud kohale lühikese meresõidu järgi suviselt kaunis saarestikus, astume Pirttisaare sadamasillale. Oleme tulnud üks samm lähemale oma lõppsihile - dessant Eesti rannikule.

Meie majutuspaikadeks saab paar tühja suvilat. Soome sõjaväeüksus mis asub siin, on paigutatud sadamalähedastesse barakkidesse. Ühes eraldi barakis on köök ja söögisaal, mida ka meie kasutame. Seame ennast nüüd sisse uues majutuspaigas. Meie tuba on tühi, ilma mööblita ühes väikeses suvilas. Magame pörandal ilma madratsiteta. Saarel on ka tsiviilelanikke, kes veedavad kauneid suvepäevi oma suvilates.

R E E D E 4. JUULI -41.

Hommikueine söökla barakis ja selle järele algab õppetgevus maastikus. Kaljuse saare hõre männimets on meie õppeväljakuks. Lahingharjutustunnid, mis ei ole meile kurnavad vahelduvad korrapäraste söögiaegadega ja puhketundidega, mis tõenäoliselt on juhtkonna poolt plaanitsetud nii, et võiksime jõudu koguda eelseisvate päevade pingutusteks kehva söögivõimalustega. Ilm on päikesepaisteline ja soe.

L A U P Ä E V 5. JUULI -41.

Päev algab hommikuste toimetustega ja hommikueinega söökla barakis. Marsime jällegi lähedasse metsamaastikku, et harjutada lahingutegevust lähenedes hüpetega vaenlasele. See tegevus peaks hoidma ja suurendama meie füüsilist ja vaimset valmisolekut selleks, mida nõuavad meilt eelseisvate päevade ülesanded.

P Ü H A P Ä E V 6. JUULI -41.

Hommikused toimetused ja hommikusöök. Eineks on kaerapuder, piim, tükk võid, leib ja tee. Seda pakutakse tavaliselt iga päev. Täna on ujumisharjutus. Kõik mehed peavad oma ujumisoskust näitama.

Ulesandeks on ujuda üle lahesopi teisele kaldale, kaugus umbes 200-250 m. Meie juhtkond soovib nähtavasti teada saada, et iga mees oskaks ujuda ja et ta suudab ka vähe pikema ujumiskaugusega toime tulla. Igaks juhuks oli aerupaat ujuvate meeste läheduses.

Lõunasöögiks on kartul ja soust vorstitükkidega, leib ja joogiks marjamahl (mehu). Öhtul saame vahetada oma väikese magamistoa suurema vastu ja antakse madratsid, mis teeb magamise hoopis mugavamaks. Meid on toas 6 meest.

Käime ka söökla barakis asuvas kantiinis kohvi joomas. Siin müüakse küpsiseid kohvi juurde, tubakat, sigarette - vahel on saadaval ka mõningaid toiduaineid nagu kalakonserve ja selletaolist. Sellisteks ostudeks peab aga olema raha soome markades ja sellest on meietaolistel ERNA sõduritel suur puudus. Sökö's, raadiotelegrafisti väljaöppel olles, saime 20 marka päevas, söök ja korter prii. Sellest sissetulekust polnud aga midagi suuremat säästa, oli nagu suitsurahaks ja kulus hädatarvilikkudeks sisseostudeks, näiteks riietuseesemed - sokid, särgid ja muud sarnast, olime ju sel ajal erariides. Öppeaja lõpupoole saime siiski abi selles suhtes - anti treening-overallid igapäevaseks riietuseks, sest kevadine soojus võimaldas kergema riietuse kasutamist.

E S M A S P Ä E V 7. JUULI -41.

Ilm on ilus ja soe suvepäeva sinava taevaga. Õppetegevus käib edasi. Teeme maalemineku harjutusi mootorpaatidest (kalapaadid) läheduses asuvatele kaljustele, hõreda männimetsaga saartele. Mehed on paadininas valmis hüppeks maale, paat sõidab tasase käiguga vastu kaljust kallast ja hoitakse käigus oleva mootori ja edasi-tagasi käiguvahetusega paigal, kuni kõik mehed on jõudnud paadist maale minna. Väga kasulikud harjutused selleks, et mehed harjuksid kõikumvatelt paatidelt kiiresti maale hüppama. Sellisele maaletulekule järgneb liikumisharjutus metsas, et saada kiiresti eemale maabumispaigast.

Soomlaste poolt on meie üksuse käsutusse antud venelastelt võetud vesilennuk. Meie hulgas on lendur, veltveebel ALBERT GRAUEN, kes üritab masinat veepinnalt õhku saada, kuid see ebaõnnestub. Mitmed lendamiskatsed jäävad tulemusteta ja plaanid, et kasutada lennukit ERNA tegevuses Eestis, pannakse kõrvale.

T E I S I P Ä E V 8. JUULI -41.

Päev algab nagu eelmised, oma hommikuste toimetustega. Ilm on vilu, sajab vihma ja puhub kõva tuul. Meie harjutused maastikus ja merel paatidega on ilmaolude tõttu piiratud. Söögiaegadel koguneme söökla ruumidesse nagu tavaliselt.

Päevad mööduvad ja meie oleme siin Pirttisaarel, ilma et pääseks sinna kuhu meie oleme teel. Mehed on ootusest ärevil ja ütlevad, et nüüd on aeg minna - et jõuaks kodumaale enne kui sakslased seal töö ära teevad.

Vihmase ilma tõttu saame täna varakult öhtule.

K O L M A P Ä E V 9. JUULI -41.

Ärkame. Päike paistb soojalt ja eilsed vihmapiilverd on kadunud, ainult maa on veel märg ja merel käib "vana laine", mille sünnitas eilne kõva tuul. Laine väheneb kindlasti, sest täna on tuul vaikne.

Võibolla läheb täna öhtul sõiduks lahti, arvavad mehed, midagi on nagu soolases mereõhus tunda. Jah, tõepoolest - päeva jooksul selgneb olukord ja öhtupoolikul saame käsu end sõiduvalmis seada. Kogume kokku oma asjad majutuspaigas. Kõik peab mahtuma seljakotti.

Peale lõunasööki saab iga mees kaasa võileivapaki, mis koosneb umbes kümnest kahekordsest kuivleivast (näkkileipä) vahele pandud või ja juustuga. Minu arvates hea kombinatsioon, need võileivad on maitsvalt söödavad vähemalt 4-5 päeva, sest seal ei teki nii kergelt hallitust ega roiskumist. See sobib väga hästi leivakotti (leipälaugu), mis kuulub soome sõjuri varustuse juurde ja mida kanname külje peal, vöö kõrgusel, rihmaga põiki üle vastasöla. Leivakottis leiavad vahel paiga ka ümmargused või ovaalsed käsigranaadid. On ilus juulikuu öhtupoolik päikesepaiste ja õrna tuulega.

Operatsioon ERNA'le on antud signaal dessandiks Eesti põjarannikul. Kell 18.00 väljuvad Pirttisaarelt 3 kalapaati, pardal 15 meest.

Kell 21.00 sõidavad välja 2 kiirpaati kaheksa väljavalitud mehega, relvastatud püstolkuulipildujatega. Need paadid saadetakse välja esimestena, et moodustada sillapea Eesti rannas sihiga, et aidata kaasa VMV-vahilaevadel järeletulevate meeste maandumisel.

Kell 21.30 läheme meie ülejäänud 38 meest kahele VMV-laevale (varitiomootorivene), mis ootavad meid siin sadamakai ääres. VMV-laev on mõõtudega: umbes 25m pikkus, 4,5 m laius. Relvastuseks on aktridekil kaks torpeedot ja vööridekil automaatkahur. Ahtridekil on näha ka mõned sügavveepommid. Dekile on ka paigutatud 5 kerget sõudepaati, mis tulevad kasutusele maabumisel. Kumbki dessandilaevast võtab peale 19 meest. Pardaleastumine sünnib teatud kergendustundega - nüüd oleme teel, ebamäärasel ja tüütaval ootamisel on lõpp. On tulnud teade, et üks suurem vene laevadekaravan on teel Tallinnast Kroonlinna poole. Sellest hoolimata tehakse otsus meie väljasõiduks kell 22.30. Oleme öötsuval, hallivärviga sõjalaeva pardal.

Mootorid käivitatakse, trossiotsad tehakse kail lahti ja aeglaselt suureneb vahemaa kai ja laevakülje vahel - sentimeetritest on peagi saanud meetrid ja meie oleme lahkunud Soome pinnalt. Loojuva päikese kuldses valguses kaugeneme Pirttisaare rannast, lehvitate meie ärasõitu jälgivatele nii sõdurivormis kui ka tsiviilriietuses soomlastele. Eestlased jätavad hüvasti ja lähevad kodumaale, et relv käes olla abiks võitluses oma isamaa vabaduse ja olemasolu eest. Mõtlen tänutundega Soomele ja soomlastele, kellega mul on möödunud viimase viie kuu jooksul olnud võimalus ja au koos elada.

Oleme jätnud seljataha sadamapiirkonna. Paneme endale peale väljajagatud päästevööd. Mootoritele antakse täiskäik ja kiiresti kasvab kaugus saarest, peagi on rannajoon kokkusulanud öhtuhämarusega horisondil. ERNA dessandioperatsioonist võtab osa kokku 4 vahilaeva. Kahel neist on peal dessandimeeskond ja kaks on kaitseks. Merel käib ikka veel lainetus lõuna poolt ja kiirelt liikuva laeva pritsib üle soolane vesi. Meid on käsutatud deki alla laevaruumi, kus meil on lahe olemine. Nii mõnigi mees on näost kahvatu ja istub vaikselt oma seljakotiga. Laeva köikumine laines võib teha südame pahaks. Olen dessantgrupi juhi kol. Kurg'iga samal laeval ja tema teeb minule korralduse võtta raadioühendus meie sidekeskusega Soomes. Oleme olnud teel nüüd tund aega ja seega umbes 15-20 meremiili Pirttisaarest lõunasse. Juulikuu keskööhämarus on tulemas ja lainekõrgus on langenud, seega ka on vähenenud veepritsmed üle laevadeki. Nüüd on mul võimalus viia välja raadiojaama antennitraadid ilma et ise märjaks saaks. Püüan vedada antennid piki dekki nii sirgelt kui võimalik, kuid see ei õnnestu nii hästi, sest antenn on liiga pikk võrreldes laeva mõõtudega. Paigutan raadiojaama deki alla kus on olemine kuiv ja saab stabiilselt istuda.

Saatja töötab ja annan eetrisse vastasjaama kutsetähed, et ta vastaks minule. Lülitan sisse vastuvõtja, et saada vastust, kuid mul on võimatu midagi kuulda, sest elektriline segamine laeva käigusolevatest mootoritest või generaatorist summutab kõik signaalid mis võibolla on vastuvõtjasse tulnud - kuulen ainult segamispraginat. Teatan sellest kol. Kurg'ile ja tema palub laeva juhtkonda masinad väheks ajaks seisma panna. Seda tehakse - nüüd on kuulamine minu vastuvõtjas võimalik. Saadan jälle kutsesignaali aga ei saa mingit vastust. Kordan seda 4-5 korda aga ei saa ühendust. Selle järele lõpetame sidepidamise katse, mootorid käivitatakse ja jätkame sõitu endisel kursil. Arvan, et ühenduse saamine keskusega ebaõnnestus seetõttu, et minu antennid ei olnud õieti suunatud ega küllalt kõrgel. Juhtkirja kohaselt peab antennitraate suunama nii, et paigutus oleks nii kõrgele kui võimalik ja et nurk traatide vahel oleks umbes 60 kraadi, suunaga vastasjaama poole. Seda nõuet polnud võimalik laeva pardal täita. Tunnise sõidu järele oleme suveöö hämarikus. Kagusuunas on taevas hõbedane täiskuu ja vees peegeldub kuuvalgus heleda ribana.

Nähtavus on tublisti vähenenud ja merel näib olevat midagi udutolist, nagu pilvi horisondil. Äkki hakatakse meile saatma valgussignaali meist idapool asetsevast pilvest. See on morsesignaal ühelt laevalt - tõenäoliselt nõutakse, et meie vastaksime morselambi valgussignaali, et teha kindlaks kes meie oleme. Nüüd on selge, et meid on avastatud ja vaenlane on närviline. On kesköö. Meie 4 teelolevat laeva teevad suitsukatte ja kurss muudetakse läände, tõenäoliselt selleks, et meid avastanud laevast võimalikult kaugelt tulla. See on siis konvoi Tallinnast Leningradi poole, millest oli juttu enne meie väljasõitmist Pirttisaarelt. Oleme nüüd vene laevade konvoist lääne poolt ümber sõitmas, sest meile sihitud valgussignaal oli meist idapool. Peagi muudame jälle kurssi ja oleme tagasi esialgse kurssi peal teel Eesti rannikule.

Meri on vaikne, nähtavus väike, sõidame nagu udupilves. See on põhjustatud meie enda poolt tehtud kunstlikust udukattest ja võibolla ka merel hõljuvast öödust. Kesköö on mööda ja hakkab valgenema. Meri on vaikne, õrna tuulega, kuid vaadates lõunasse meie liikumissuunas oleks nagu ikkagi üks raskelt tumehall eesriie horisondil. Kahel laeval, pardal ERNA dessantüksus, on silmside kuid ülejäänud kaks, meid kindlustavat saatelaeva, on meist niivõrd kaugemal, et meie neid ei näe.

Oleme olnud teel üle kolme tunni ja äkki olemegi udupilvest väljas. Laevadekilt vaadates edelasuunas on näha kauguses üht madalat saart, ka väikest metsatukka eraldab silm vaadates saare siluetti horisondil - see on Pedassaar. Laevad vähendavad kiirust, mootorimürin summutub ning liigume aeglasemalt madala rannaga lahesopi suunas. Kell on umbes kaks ja juulikuu varahommik on valge. Rannas on hommikuudu ja nähtavus sisemaa poole on piiratud. See on aga meile sobiv selles suhtes, et maale lähenevat kahte vesihalli madalat laeva pole nii kerge näha silmadele mis võibolla jälgivad meid rannalt.

Oleme kohal, Kolga lahe Salmistu küla lähedases rannas. Kõik on selgelt nähtav - valge rannaliiv mis meid ootab, üksikud puud ja põõsad ning meist paremale, umbes kilomeetri kauguses on näha majakataste piirjooni kõrgete puude varjus. Nüüd on käes silmapilk mil kõik võib juhtuda. Kas pannakse meile peale kuulipilduja valangud toetatud püssitulest ja granaatidest? Kuid ei, kõik on varahommikusest vaikne. Oleme jõudnud laevadega nii lähedale maale kui võimalik - vaevalt paarsada meetrit rannaliivast jäävad laevad seisma. Kaasasolnud kerged sõudepaadid lastakse pardalt vette ja mehed ronivad koos oma varustusega paatidesse. Kõik käsklused toimuvad väga tasase häälega, nagu sosistades. Ka laskemoona ja lõhkeaine

kastid antakse laevadekilt alla, mehitatud väikestesse kõikuvatesse sõudepaatidesse. Meri on laineta ja tuulevaikus - igati ideaalne meie operatsiooniks. Juhtub väike äpardus - üks padrunikast on laevalt paati üleandmisel käte vahelt lahti libisenud ja kukkumisel tabanud juba paadis istuvat kapt. Möldre't õlale. See teeb haiget, kuid õnneks pole luumurret ja talle siiski talutav. Dessandimehed on kõik paatides ja algab aerutamine umbes 150-200 meetri kauguses oleva ranna poole. Laevad jäävad paigale oodates ära meie maandumise. Oleme jõudnud aerutades umbes 50 meetri kaugusele rannaliivast. Mehed, kes ei ole aerudel, on põlviliasendis paadipõhjal ja laskevalmis relvadega - mehed olge nüüd külmaverelised ja hoidke sõrmed kontrolli all nii, et kellelgi relvast pauku ei tule. See ärataks ja hoiataks inimesi rannamajades mille katuseid on näha kõrgete puude varjus paremal pool meie liikumissuunast, see on Salmistu küla. Paat kus mina olen jääb põhja kinni, 30-40 meetrit rannast. Astume paadist välja ja jätame selle sinnapaika. Vesi ulatub põlvini ja hakkab säärikutesse voolama. Astume vees ettevaatlikult edasi, oleme lähedal kuivale maale - oh üllatust, enne kui sinna jõuame on vesi jälle sügavam, tõuseb peaaegu rinnuni. Katsun upitada seljakotti vähe kõrgemale selja peal, et sinna vett sisse ei voolaks ja minu raadiojaama märjaks ei teeks. See kohati sügavam vesi liivas mererannas on tavaline nähe - liiv liigub lainetes. Oleme nüüd nii lähedal kuivale maale, et päästevööd kanda pole enam mingit mõtet. Iga mees tõmbab välja oma vöörihmalt rippuva, teravaksihutud soome pussi ja löikab lahti päästevöö kinnitusrihmad, see kukub vette ja jääb sinna loksuma. Veel mõned sammud merevees ja olemegi kuival rannaliival - tagasi kodumaal, kell on 02.30.

ERNA dessantgrupi maabumise äraootanud kaks VMV-laeva panevad peale aeglase tagurpidikäigu ja peagi on nad kaugenenud madalast rannaveest ning pöörduvad tagasi lahtise mere poole, täiskäik pannakse peale ja nad kaovad kiirelt meresinasse. Nende ülesanne vaenulises vees on täidetud auga ja meie, maaletulnute tegevus on alanud. Madalasse rannavette jäävad Soomes valmistatud sõudepaadid ja päästevööd, need on jäljed meist, maaletulnud meestest. Kalapaadid 15 mehega, mis väljusud Pirttisaarest enne meid, pole mingil põhjusel siia kohtumispaigale jõudnud.

N E L J A P Ä E V 10. JUULI -41.

Oleme maal, vööni märjad ja säärikud on vett täis. Oleme varahommikus vaikus, öine udu hõljub üle heinamaa, mis ulatub välja mereranda, siin on üksikuid pöösaid ja lehtpuid. Meid pole keegi senini avastanud ega meile tuld andnud, tunneme end kaunis kindlaltena praegusel momendil. Kohendame oma märga rõivastust niipalju kui võimalik ja tühjendame säärikud mereveest. Puristan välja vee jalarättidest ja säärikud uuesti jalga. Oleme röömsad olles tagasi kodumaa pinnal. Peame olema vaiksed, jutuaajamine on keelatud, sest see võib hommikus tuulevaikus kaugele kosta. Meie ülem kol. Kurg kogub meid kokku pöösastikus ja annab juhiseid selleks kuidas edasi liikuda, 38 meest jagatakse kolmeks grupiks (jacks). Ohvitseridest on siin kol. Kurg, kapt. Möldre, ltn. Lossman ja lpn. Grau. Peame siit nii kiiresti kui võimalik ja nii kaugele kui võimalik liikuma. Selgub, et meie dessantgrupi juhil puuduvad kaardid maastiku üle, need olevat jäänud ühele mootorpaadile, mis enne meid välja sõitis. Kaartidest on suur puudus meie praeguses olukorras. Meie juhtkond viib meid edasi oma varemate kogemuste ja mälupiltide abil, mis neil on sellest ümbrusest. Meie liikumise sihi suunas paiknevad teed ja jõed on enamvähem teada. Liigume kagusuunas, ees piilkond ja sihiga sinnapoole kus peaks olema Tsitre tee.

ERNA grupi meredessant Soomest Eestise
Salmistu rannas 10.juulil 1941 kell 02.30.

x) H.L. = Lt. Helmar Lossman

Liigume hanereas üle heinamaa, põldude ja karjamaade - see on suhteliselt avar maastik ning meie liikumist reedavad jäljed rajana kastemärjas rohus. Ületame mõned põllukraavid ja okastraataiad. Uhes karjakoplis tervitavad meid kaks hobust oma norskamisega, võibolla polegi see tervitus, vaid pigemini üllatus- ja hirmuhääl. Oleme olnud teel umbes pool tundi kiirmarssiga sisemaa poole, kus asuvad rabad, sood ja suured metsad - seal aitab eesti loodus kaasa meie ettevõttes, seal oleme kindlamad. Kell on kolm ja umbes tunni aja pärast tõuseb päike, meil on kiire.

Peagi võib tulla üllatusi, varem või hiljem hakatakse meid jälitama. Meie relvastus on kaunis nõrk, peame hoiduma tulevahetusest lahtises maastikus. Igal mehel on püstol FN kal.7,65 ja umbes iga viie mehe peale püstolkuulipilduja typ BERGMAN. Meil on kaasas käsi-granaate ja lõhkeainet kuid püssid ja paar kergekuulipildujat oleks olnud teretulnud praeguses olukorras, et tõsta meie tulejõudu. Kõik on olenev meeste füüsilisest võimest - meil on piiratud võimalused kanda endaga kaasa kaalukaid relvi ja laskemoona, see vähendaks loomulikult meie liikumiskiirust. Juba maaletulekul olime sunnitud jätma maha lõhkeaine- ja laskemoonakaste, mis peideti rannavõsastikku. Oleme olnud teel tunni kui näeme üht väikest maja suliseva oja kaldal - see on Lõpeveski, Emakatku läheduses. Seda paika teab kol.Kurg, pole enam kahtlust meie asupaiga suhtes, kaugus 3 km maandumiskohast seega meie liikumiskiirus on olnud umbes 3 km tunnis.

Oleme Tsitre tee juures. Piilurid teevad vaatlust ja teatavad, et tee on vaba, ületame selle kiire hüppega. Jätkame liikumist ja oleme peagi Narva maantee ääres Kuusalu lähedal. Kõik on varahommikuselt vaikne, teel liikumist pole. Ületame tee kiirelt ja sõnatult, silmad-kõrvad igal mehel pingul, et avastada midagi kahtlast meie liikumissuunas. Öine udu on kadunud - oleme liivases männimetsas hõredalt kasvavate sirgete ja ilusate puudega. Idapool helendub taevas, päikesetõus on lähedal. Meist paremal, lääne poolt, kostab kõva mootorite mürin ja kõvahäälelist venekeelset juttu. Tõenäoliselt käivitatakse mootoreid soojaks, väga võimalik, et need on tankide või raskete veomasinate diiselmootorid. Liigume lõunasuunas, oleme nüüd tõsiselt metsamaastikus. Umbes pooltunnise marssimise järele, küllaldaselt kaugel Narva maanteest, teeme lühikese puhkuse. Nii mõnelgi mehel on tegemist jalgade ja jalatsitega. Märjad saapad ja sokid-jalarätid hõõruvad üles valusad villid. Minul õnneks seda valu veel pole, olin ka juba rannas oma jalarättidest vee välja "keeranud" - võibolla, et see mind aitab. Säärrikud jalga, püsti ja jälle edasi. Jätkame liikumist lõunapool, ületame meie suunaga ristuva väikse metsatee, puud pöösad mõlemal pool. Oleme jätnud metsatihniku seljataha ja väljas lahtisemas maastikus võsase heinamaa ja põldudega. Jõuame välja ühe kitsa külteeni, lattaed kummalgi pool teed. Kuuleme liikuva vankri kolinat, kaks talumeest istuvad vankril, mis lastakse märkamatuult mööduda ja siis ületame tee. Valime puhkepaiga hõredas lehtmetsas. Kell on 10, juulikuu päike on kuum pilveta taevas. Väsinud jalgadega mehed viskuvad pikali, et puhata seljakott pea all. Meie läheduses on paar talu, piilkond on välja saadetud et hankida toitu ja andmeid üldisest olukorrast. Saan kol. Kurg'lt ülesande võtta raadioühendus keskusega Soomes ja teele saata teade mille ta andis. Minul algab nüüd tõsine tegevus raadiotelegrafistina, töö milleks sain koolituse Sökö's. See on suur silmapilk - nüüd peab kõik korda minema, siin ei ole paika ebaõnnestumiseks.

Pakin välja raadiojaama seljakotist. Jaam koosneb väikese koguga saatjast alumiinium-kastikeses ja vähe suuremast hallis plekk-kastis vastuvõtjast, siia juurde kuuluvad veel küttepatarei (4,5V) ja suurem ning raskem anoodpatarei (90 V) . Valin välja kaks kõrgemat puud mis kasvavad sobivas suunas ja kauguses üksteisest, et sinna ülesriputada antenni.

Antenniks on kaks 10-12 m pikkust musta gummiisoleeringuga pehmet vasktraati. Antennitraatide ühte otsa on kinnitatud kontakt aparaadiga ühendamiseks ja teise otsa kinnitatakse tugev nõör, mille abil saab antenni vedada. Nööri otsa kinnitan tinast pirnikujulise viskeraskuse, et nõöri kõrgele puuotsa saada - kui viskamine on õnnestunud ja nõör jookseb üle puuoksa siis jääb ainult nõörist vedada ja antenn tõuseb. Eesmärk on, et saada antenn nii kõrgele kui võimalik ja umbes 60 kraadiline nurk antennitraatide vahel suunaga vastuvõtja jaama poole - seega pöjapool, kus asub meie keskus Soomes. Minu kaaslane Heimar on osav antennitöötaja, see jääb tema ülesandeks.

Võtan esile ühenduspidamise kellaaja tabelid ja "siffreerimisvõtme" mille abil kirjutame ümber telegrammi teksti nii, et see on asendatud hoopis teiste tähtedega ning minu poolt telesaadetav sõnum koosneb viietähelistest gruppidest. Telegrammi lõppu panen oma salajase tunnusallkirja STAF. Telegramm on valmiskirjutatud ja ootab ärasaatmist. Minu jaama saateaparaat on sisselülitatud, kontrolllamp näitab, et kõik on korras saateks. Käsi töötab morsevõtmega, kutse sideme loomiseks keskusega Soomes läheb eetrisse algustähtega VVV (di-di-di-daa, di-di-di-daa, di-di-di-daa) ja siis kolm tähte, mis on keskuse kutsenimeks. Kutse lõpus on ka minu jaama nimi tähtede kombinatsioonina, näit. "de ABC". Kutsun mõned korrad ja siis kuuln vastuvõtteaparaadi kõrvadele pandava peatelefoniga. Hääldestan vastuvõtja õigele, ettemääratud lainesagedusele. Varsti on kuulda kutset VVV (di-di-di-daa), minu jaama nimetus (kolm tähte) ja kutsuja jaama nimetus (de + kolm tähte). Selle järele teatame üksteisele kuidas on kuuldavus ja kas on üleanda telegramme. Minul on saatmiseks üks telegramm. Teatan siis telegrammi numbri, kuupäeva, kellaaja ja sõnade arvu ülesaadetavas. Esimene ühendus toimus ladusalt, ei mingit probleemi. Saadetud telegramm oli lühike ja kogu saatetöö kestis ainult mõne minuti. Vastajaamal Soomes polnud minule ühtki telegrammi ja lõpetame ühenduspidamise. Meie asukoht on Kõrve läheduses ja sellest teatas ärasaadetud telegramm.

SAADETUD TELEGRAMM kell 10.45 :

" X Kell kümme asukoht 8525 1010 X STAF"

Taludesse saadetud piilkond tuleb tagasi toiduga. Neil on kaasas leiba, võid, mune, piima. Nüüd saab iga mees süüa nagu ta soovib ja jaksab. Söögitoojatega on kaasa tulnud talus peidus olnud metsavennad, kes soovivad meie salgaga liituda. Kol. Kurg otsustab nende soovile vastu tulla ja võtab 8 uut vabatahtlikku ERNA gruppi. Uus-tulnukate relvastus on kehv, kuid sellest hoolimata on nad teretunud kui pakikandjad kuna meil on kaasas rasked kotid lõhkeaine ja laskemoonaga. Paaritunnise puhkamise järele jätkame teekonda kella kahe paiku. Läheme üle Piibe maantee ja liigume edasi lõunapool Mustjõe sihis, et ületada Tallinn-Narva raudtee. Päev on palav, päike paistab pilvedeta taevast, oleme higist märjad. Oleme väsinud ja tehakse otsus et puhata. Kuuskedest metsatihnik on sobivaks paigaks. Vahipostid pannakse välja ja pikaliheitnud väsinud mehed uinuvad. On hiline pealelõuna kui meid äratavad üksikud püssipaugud. Tagasi-tulnud meiega liitunud metsavennad, kes olid joogivett toomas, teavad jutustada, et pöjapool Piibe maanteed on olnud haarang. Peale päikeseloojangut oleme jälle teel, marssime piki metsateed Mustjõe suunas.

Teel liikumine on palju kergem kuid umbes tunnise käimise järele pöördume jälle teelt ära metsa, et läheneda raudteele märkamatult ja et leida sobivat paika raudtee ületamiseks. Eesliikuvad luuremehed on leidnud selleks sobiva koha - seal kus raudtee läheb üle väikese silla, mis aga on küllaltki kõrge selleks, et meie võime püsti käies raudtee alt läbi minna. Sillaalune on pehme, soise pinna ja sinna jäävad kolonnid liikunud meeste jäljed.

R E E D E 11. JUULI -41.

Nüüd on kesköö ja peale raudtee ületamist jätkame liikumist männipuudega pehmes rabas. Jõudnud tihedamasse metsa jääme puhkama. Laagriplatsi valve jääb vahipostide hooleks. Väsimus on valdav ja mehed magavad samblasängis. Keskpäeva paiku oleme jälle ärkvel ja nüüd on nälja ning janukustutamine päevakorras. Võtan välja Pirttisaarelt kaasaantud näkileivast juustuga võileivad ja need maitsevad suurepäraselt. Janu vaevab, joogivett võetakse poolkuivanud metsakraavist. Vesi on pruunivärviline ja selles ujub sääsetõuke, kuid parema puudusel tuleb sellega leppida. Täna on minul kõva raadiotöö sidepidamisega.

SAADETUD TELEGR. kell 12.10 :

"Narva ja Piibe maanteedel eile vähene liiklus. Reinhardt seni leidmata. Olukorda täpsemalt uurida, teistega sidet pole. STAF"

SAADETUD TELEGR. kell 15.20 :

"Kui kaugel on saksa üksused? Oleme kõik koos. STAF"

VASTUVÕETUD TELEGR. kell 17.45 :

"Saksa üksused 9.skp. Petseris, Viljandis, Pärnus, 10.öhtul Haapsalus."

SAADETUD TELEGR. kell. 18.30 :

"Kõik koos. Grau eraldus meist eriülesande täitmiseks. Side lenduritega, kes end peidus hoiavad, on jaluleseadmisel. Lenduritele eriülesanne. 8 uut meest värvatud. Relvade puudus. Vajan tungivalt eelüksuste liiklemisssuundi ja asupaiku. STAF "

VASTUVÕETUD TELEGR. kell 22.52 :

"Kogunemine 24 tunni jooksul. Teade täpse positsiooni kohta järgneb hiljem. "

Tänane päev on meile kõigile väga oluliseks puhkepäevaks. Peame uut jõudu koguma, et jätkata matka samas tempos kui senini. Öhtul läheb veltveebel Grauen koos kaaslasega luureretkele Jäneda'le. Puhkavate meeste und segavad öösel verejanulised sääsed.

L A U P Ä E V 12. JUULI -41.

Puhkepeatust jätkub samas paigas kuhu tulime eile, umbes 5 km Mustjõe jõest lõunasse. Raudtee ületamine eile sündis Mustjõe läheduses. Lpn. Grau on saadetud varahommikul tagasi raudtee äärde ülesandega jälgida rongiliiklust. Kaarel Siniveer on läinud erariides Kehra-ssesse, et jälgida sealset olukorda.

VASTUVÖETUD TELEGR. kell 06.45 :

" X Erna ületas Jäämere-kanali. Mustjõge vältida vaatluspostide tõttu. Tegutsemine kuni kogunemiseni edasi lükata. Reinhardt X."

Lpn. Grau on tagasi luureretkelt raudtee äärde - ta on näinud ühte relvastatud valvemeest kõndimas raudteel ja üks rong olevat seal mööda sõitnud.

Veltveebel Grauen oma kaaslasega saavad tagasi pealelõunal. Teedel ei olevat olnud liikumist, kariloomi aetakse üle Jäneda ida poole.

Umbes kell 17 on tagasi ka Kaarel Siniveer ja annab meile teada, et oleme sisse piiratud venelaste poolt, kes teevad metsas haarangut. Tema arvates peaksid haarajad varsti meie laagrikohani jõudma, kuid ta võib juhtida meid kohale kust haarang juba läbi käinud. Meie juht kol. Kurg annab häire. Nüüd on igal mehel kiire - nii ka minul. Raadioantenn kiirelt maha võtta ja kogu varustus jälle seljakotti. Laagriplats tuleb puhtaks teha, midagi ei tohi maha jääda mis meid reedaks. Suitsuotsad, tühjad sigaretipakendid (näit. helesinine "North State"), paberilipakad ja muud, peidetakse kiiresti mätta alla. Oleme kiirelt kolonnis ja alustame liikumist Siniveeri juhtimisel. Marsime pooljoostes, ilm on kuum, oleme higist märjad. Umbes tunni aja järele jõuame ühte kuusetihnikusse, väljaspool otsest hädaohtu. Puhketund peale kiirmarssi on teretulnud. Siinset ümbrust ja maastikku tundev Kaarel Siniveer läheb jälle luurele. Ta on tagasi päikeseloojangul. Temaga on kaasas üks talumees ning mõned metsavennad. Talus on tellitud meie jaoks sööki - keedetakse mune ja suppi. Saadud andmete kohaselt olevat haarangu lähtepunktiks olnud Kehra, kus asub hävituspataljon autodel ning paar soomusautot. Meie asupaiga lähedusse olevat tulnud seitsekümmend meest, kes liikunud ahelikus metsa.

Peetakse nõu kuhupoole siit nüüd liikuda. Grauen, Siniveer ja talumees tunnevad maastikku ning teevad ettepanekuid liikumissuuna valikul. Meie juhil puudub kaart sellest ümbrusest kus praegu oleme, kaardid on unustatud meie äratulekul Soomest. Otsustatakse liikuda Alavere suunas. Meie hulgas on mehi, kes pole rahul juhtkonnaga - nemad ootavad peatset lahingutegevust, millest aga senini oleme hoidunud meie grupile antud juhendite kohaselt. Tundub, et neil lahingutegevust ihkavatel pole õiget arusaamist meie olukorrast ja kol. Kurg'il on tõsine jutuaajamine rahutute meestega, et distsipliini grupis säilitada. Kolm meest saavad tõsise ülesande iseseisvaks tegutsemiseks.